

Vybraní sportovci období helénismu a Říma

Athlétai

Gladiatores

Agitatores

Athlétai

„lehkoatletické“ disciplíny

Φίλιππος Β΄

- 128, 129, 130. ΟΗ – 5 νίκες (asi δρόμος α διαυλος)
- 268-260 π.χ. Κρ.
- 4x τίτλος περιφερειακής
- 4x Δελφοί α Νεμεά α 11x Ισθμός
– 24 νίκες
- 2 αγάλματα

Leónidas z Rhodu

- *δρόμος, δίαυλος a όπλείτης*
- 164-152 př. Kr./ 154.-157. ΟΗ
- zvítězil ve všech těchto disciplínách poté ještě 3x
- získal celkem 4x titul *τριαστής* (x U. Bolt 3x 3 zlata)
- největší počet vítězství v bězích
 - tedy 12 olympijských věnců a 4 tituly *τριαστής*

Νίκοκλεος z Akriónu

- 100 př. Kr./ 170. ΟΗ
- + ještě 1x
- *δρόμος, διάυλος, όπλείτης, δόλιχος*

Ηεκαίτομνές (Hékatomnos) z Élidy

- 72 př. Kr./ 177. ΟΗ
- *δρόμος, διάυλος, όπλείτης*
- *τριαστής*

Polités z Keramu

- 69 po Kr./ 212. ΟΗ
- *δρόμος, διάυλος a δόλιχος*
- Snad i držitel titulu *τριαστής*
- 4 rozběh --- finále

Hermogenes z Xanthu

- 81-89 po Kr./ 215.-217. ΟΗ
- *δρόμος, δίαυλος, όπλειτής*
- na dalších hrách totéž bez *όπλειτής*
- na dalších hrách opět všechna 3 běžecká vítězství
- 2x nositelem titulu *τριαστής*
- “Ίππος“, čili „Kůň“

Μνέσιβύλος z Elateie

- 161 po Kr./ 235. ΟΗ
- *δρόμος a όπλειτής*
- poslední známý vítěz *όπλειτής*
- *περιοδονίκης* v obou těchto disciplínách
- velel oddílu a padl při obraně vlasti v boji s Kostoboky
 - socha a Ulice běžců

Athlétai

„těžkoatletické“ disciplíny

Cheilón z Pater

- *πυγμή* či spíš *πάλη*
- 332 a 328 př. Kr./ 112. a 113 OH
- poslední z héraů *athlétai promachoi*
- bojoval v Lamijské válce proti Antipatrovi s Athénami
 - v Chaironei
 - u Lamije v Thésalii – jediný za Achájce
 - zde padl
- socha od Lýssipa (AV) s verši:

„Nezdolný v zápase zvítězil nad muži 2x v Olympii a Pýthu, v Nemeji 3x a 4x na březích Isthmu Cheilón, syn Cheilónův, z Pater. Achájů lid ve válce udatně padlého na svůj dal pochovat účet.“

Chairón z Pellény

- *πάλη*
- 356 př. Kr./ 106. OH, poté zvítězil ještě 3x
 - 4x --- Milón, H+H
- jeden z prvních *athlétai*-žoldneřů
 - AV
 - tyran v Pelléně (AV)
 - x Promachos vs. Púlydámos

Polykratés z Argu

- ?, snad *πυγμή* či *πάλη*
- otec Mnasidés 256 př. Kr./ 131. OH
- **Ptolemaios IV Filopatór**
 - 142. OH Aristoníkés
 - výcvik žoldnéřů
 - P. velitelem L křídla jízdy u Rafie 217 BC (x Antiochos III.)
- **Ptolemaios V. Epifanés**
 - P. 2. nejmocnější muž
 - krutost – kůl, vláčení za vozem
- Rosettská deska

Aristoníkés

- *πυγμή*, 142. ΟΗ (2.)
- **Ptolemaios IV Filopatór**
 - 142. ΟΗ Aristoníkés x Kleitomachos z Théb
- **Ptolemaios V. Epifanés**
 - eunuch
 - Polykratés – moc

Kleitomachos z Théb

- od 216 př. Kr./ 141. OH
- *παγκράτιον*
- *poté πυγμή a v παγκράτιον 2.*
- *v παγκράτιον podlehl Kaproni, poté finále v πυγμή s Aristoníkem:*
- *v Isthmu πυγμή, πάλη i παγκράτιον*
- snaha o titul „první po Héraklovi“
 - P před B ---- box krutější
- *Delfy 3x παγκράτιον*

Báseň na Kleitomacha od Alkaia z Messénie

*„Tak jak zde, cizinče, zříš v kovu vtělenou snahu
Kleitomacha, Helada vítala jeho sílu.*

*Neboť hned, jak si z pěstního boje uvolnil zkrvácenou
ochranu rukou, nastoupil k hroznému utkání v pankratiu,
a třikrát pak, aniž klesl a prachem si potřísnil rámě,
v zápase vyhrál a na Isthmu tři převzal ceny.
Jen jemu z Helénů toto se zdařilo. Věnci však
i Théby oslavil a tebe též, otče Hermokrate.“*

Když přišel do Řecka (Aristoníkos) a postavil se na olympijských hrách proti Kleitomachovi, diváci se zřejmě hned přidali na jeho stranu a zdravili ho, protože byli potěšeni, že se jednou někdo odvážil postavit se proti Kleitomachovi. A když zápas pokračoval a Aristoníkos, jak se zdálo, získával převahu a zasadil soupeři nějaký nebezpečný úder, diváci mu za to tleskali a bouřlivě ho povzbuzovali. Tehdy Kleitomachos ustoupil, aby si krátce oddechl, a obrátil se na diváky s otázkou, co sledují tím, že povzbuzují Aristoníka a ze všech sil ho podporují. Domnívají se snad, že on neboxuje poctivě, a neuvědomují si, že on nyní bojuje za slávu Řecka a Aristoníkos za krále Ptolemaia? Chtějí, aby olympijský věnec získal Egyptan, nebo chtějí slyšet, jak hlasatel oznamuje, že v boxu mužů zvítězil občan Théb a Boiótie? Po těchto Kleitomachových slovech prý diváci zcela změnili svůj postoj a Aristoníka nakonec porazili spíše oni než Kleitomachos“ (Plb. 27.9.7–13).

Καpros z Élidy

- 212 př. Kr./ 142. ΟΗ
- *πάλη* – **Paiánios z Élidy** (141. ΟΗ)
- *παγκράτιον* – **Kleitomachos z Théb** (141. ΟΗ)
- 1. *παράδοξονϊκης*

Stratón z Alexandrie

- od 68 př. Kr./ 178. OH
- *πάλη* a *παγκράτιον*
 - *πάλη* po vyškrtnutí dvou jeho soupeřů za uplácení
 - Eudelos – Filostratos z Rhodu
- poté zvítězil v jedné či obou disciplínách ještě 1x
- titul *παράδοξονίκτης* „čtvrtý áφ’ Ηρακλέους“
- **Nemea dromos**, *palé*, *pygmé*, *pankration* dorost.
- **slezina**
 - **X** pětibojař Hysmónés z Eleje, R. Heydrich
- do Aigiónu – soukromá tělocvična a socha

Níkostratos

- *πάλη α παγκράτιον*
- 207. ΟΗ
- loupežníci – prodej do Aigů – sen – cvičení – 7.
po Héraklovi

Gerénos z Naukratidy

- *πάλη*
- 247. OH, 209 po Kr.
- Philostr., *Gym.* 54
 - oslava
 - *τετράδα*
 - přepětí během tréninku

Další kočovní *athlétai*

- **T. Flavios Artemidóros** – 215. OH, různé hry
- **Ménodotos z Tyru** – 2x Olympie, 36 vítězství
- **Apollónios Rhantés z Alexandrie** – výmluva x **Hérakleidés z A.** – udání, pronásl.
- **Didás z Arsinoe (Eg.)** – 226. OH x **Harapammon** – dohoda – předstírání agónu – 2x Zánes
- **Melankomas** – zemřel ve 20 letech v Neapoli při sebasteiích, oblíbenec Tita, smuteční řeč Dión Chrýsostomos

Varaztad/ Varazdates z Artaxaly v Arménii

- *πυγμή*
- 287. či 288. ΟΗ
- král do 379
- poražen, vyhnán, Konstantinopol
- **x**
- požádal o ruku dceru perského krále Šapora II.
--- Římany vyhnán na ostrov Thule (snad u Islandu) – nejsevernější známá končina světa

VARAZDAT OLYMPIC CHAMPION
ARMENIAN KING 395

VARAZDAT OLYMPIC CHAMPION
ARMENIAN KING 395

VARAZDAT OLYMPIC CHAMPION
ARMENIAN KING 395

ostatní

trubači:

Hérodóros z Megary

- 113.-129. OH
- 10x či 17x + 17x *periodoníkés*
- obrovský vzrůst, nápodoba Hérakla
- 2 polnice
- jedlík
- kůže z medvěda, lví kůže
- dále:
 - Diogenés z Efesu 5x OH
 - Démostenés z Milétu (3x OH)
- **hlasatel: Valerios Eklektos ze Sinópy**
 - 256., 258. 259. a 260. OH, 3x *periodoníkés*
 - 248 AD – 1000 let Říma
 - 80+ věnců

Agitatores

Gaius Appuleis Diocles z Hispánie

- Španěl
- 2. století po Kr.
- **24letá kariéru** (od 17 do 42 let)
- *miliarii*
- **celkem učinil:**
 - 8 koní stonásobnými vítězi
 - 1 koně dvouseťnásobným vítězem
- absolvoval **4257 závodů**
- **zvítězil 1462x** (861x byl druhý a 576x třetí)

výdělek

- **92x quadriga**
 - 32x 30 000 sesterciů
 - 28x 40 000 sesterciů
 - 29x 50 000 sesterciů
 - 3x 60 000 sesterciů
- **trigae**
 - 60 000 sesterciů
- = **3 770 000 sesterciů**
- svým stájím vydělal **35 863 120 sesterciů**
 - Buchanan (1989) udával v přepočtu přibližnou částku **3 ½ milionů liber**
 - jeden z nejlépe placených „sportovců“ všech dob
 - tedy příjem průměrně **8 425 sesterciů na závod**
 - = **8x průměrný roční plat vojáka za rok**
 - **500 sesterciů** by uživilo jednu rolnickou rodinu po celý rok
 - voják **900 – 1 200 sesterciů** ročně
 - řemeslník **700 – 2 300 sesterciů** ročně
 - **70 000–480 000 s.** z majetku nižšího senátora, průměrný s. **1 mil. s./rok**

- **Publius Aelius Gutta Calurnianus**
 - prošel si všemi stájemí
 - zvítězil celkem 1127x
 - 1 230 000 sesterciů za první místa + i více za 2. a 3. místa
- **Crescens z Mauretánie**
 - závodil už od svých 13 let
 - brzy v cirku zemřel (22 let)
 - 47 vítězství a 1 558 346 sesterciů
- **Scorpus**
 - doba císaře Domitiana
 - 2048 vítězství
 - zlatý nos – „všude se třpytil“ (Martialis)
- **Pompeius Musclosus**
 - 3559 vítězství
 - přes 10 000 startů
- **Marcus Aurelius Polyneices**
 - 739 vítězství
- **Brzká smrt:**
 - Fuscus ve 24 letech po 57 vítězstvích
 - Marcus Aurelius Mollicius Tatianus ve 20 letech (125 vítězství)
 - Crescens 22 let

Epafroditus

- 186 vítězství
- epitaf:

*„K zemřelému duchu Epafrodita,
vozataje Červených.*

Vyhrál 178 cen s Červenými.

Vyhrál 8 cen s Fialovými.

*Jeho žena, Beia Feicula, vztyčila tento pomník
v jeho památce, ochotně, jelikož si to zasloužil.“*

Porfyrius

- byzantský vozataj
- **Calliopas**
- **S Afrika** (Libye) kol. 480 AD
- 500 – 540 (Anastasius, Justin I., Justinian)
- v Konst. – **Modří**
- kariéra přerušena vojenskou službou
- poté **Zelení** (peníze, Justinián)
 - hippodrom – obrovský politický význam
- konec kariéry jako **Modrý** (transfer jako u fotbal. rivalů dnes)
- 7 soch – bronz, Ag, Au
- **oblíbený** (star)
 - počet vítězství, zručnost, styl, výdrž (50 závodů za den)
 - obyčejný lid i císařové
 - **diversium** – výměna koní s poraženým rivalem
 - věnovaná socha na *spina*
- soutěžil i v **60 letech...**

- vysoký sociální status úspěšných vozatajů
 - Justinián – **Theodora** (dcera úředníka Zelených)
- **Julianus**
- **Constantius**
 - *diversium* (25 vs. 25) v jednom dni
- **Uranus**
- **Faustinus**

koně

- fanoušek zelených císař Lucius Verus si oblíbil hřebce jménem **Volucer**
 - jeho sošku nosil neustále při sobě
 - místo ječmene ho nechal žrát ořechy a hrozny
 - po smrti mu nařídil postavit pomník na Vatikánském pahorku (SHA, *Verus* 6.3–6; Hošek & Marek, 1990)
 - velký křišťálový pohár (SHA, *Verus* 10.9).
- **Incitatus** (rychlý, pohotový) byl oblíbencem císaře Caliguly
 - mramorová stáj
 - slonovinový kotec
 - purpurové pokrývky
 - drahokamový postroj
 - dům, nábytek, otroky
 - konzul
- **Pertinax** císaře Commoda
- **Andraemon**
- **Polydoxus** – „*Vyhraješ nebo prohraješ, my tě milujeme, Polydoxe*“

Gladiatores

- **Spartacus a Crixus**
 - Cn. Lentulus Batiatus v Capui
 - 73 – 71 BC
 - 120 000
 - M. Licinius Crassus
- **Celadus**
 - Thrák
 - „ten, který dokázal rozbušit dívčí srdce“
- **Mansuetus**
 - „něžný gladiátor“
 - přísahal, že za vítězství daruje bohyni Venuši svůj štít
- **Crescens**
 - „ten, který dokázal chytit mladé dívky do svých nočních sítí“
 - *retiarius*

Hermes

*„Hermes, drahoušek století, bojovník Marse,
Hermes, kvalifikovaný ve všech zbraních,
Hermes, gladiátor a trenér,
Hermes, “vír” a “zemětřesení” jeho školy,
Hermes, jehož sám Helius se obává,
Hermes, pro něhož sám Advolans padá,
Hermes, učil vítězit a nezranit,
Hermes, nikdy dobytý a nahrazený jinými,
Hermes, který přinesl bohatství spekulantům s lístky,
Hermes, péče a utrpení žen,
Hermes, hrdý s válečným oštěpem,
Hermes, hrozivý s mořským trojzubcem,
Hermes, hrůzostrašný s helmou, která dělá ostatní bezmocné,
Hermes, sláva Marsova,
Hermes, vše v jednom a třikrát jedinečný“
(volně přeloženo; Martial 5,24).*

Κίσαřόνé a vysoká aristokracie

- **Tiberius**
 - 194. ΟΗ
 - *τέθριππον*
- **Germanicus**
 - 17 AD
 - *τέθριππον*
- **Nero**
 - 211. ΟΗ – o rok později (67 AD)
 - úplatek

- **Caligula**
 - Zelení
 - večere na velitelství
- **Vitellius**
 - Modří
 - „Pryč s Modrými!“
- **Domitian**
 - Fialoví a Zlatí
- **Commodus**
- **Caracalla**

